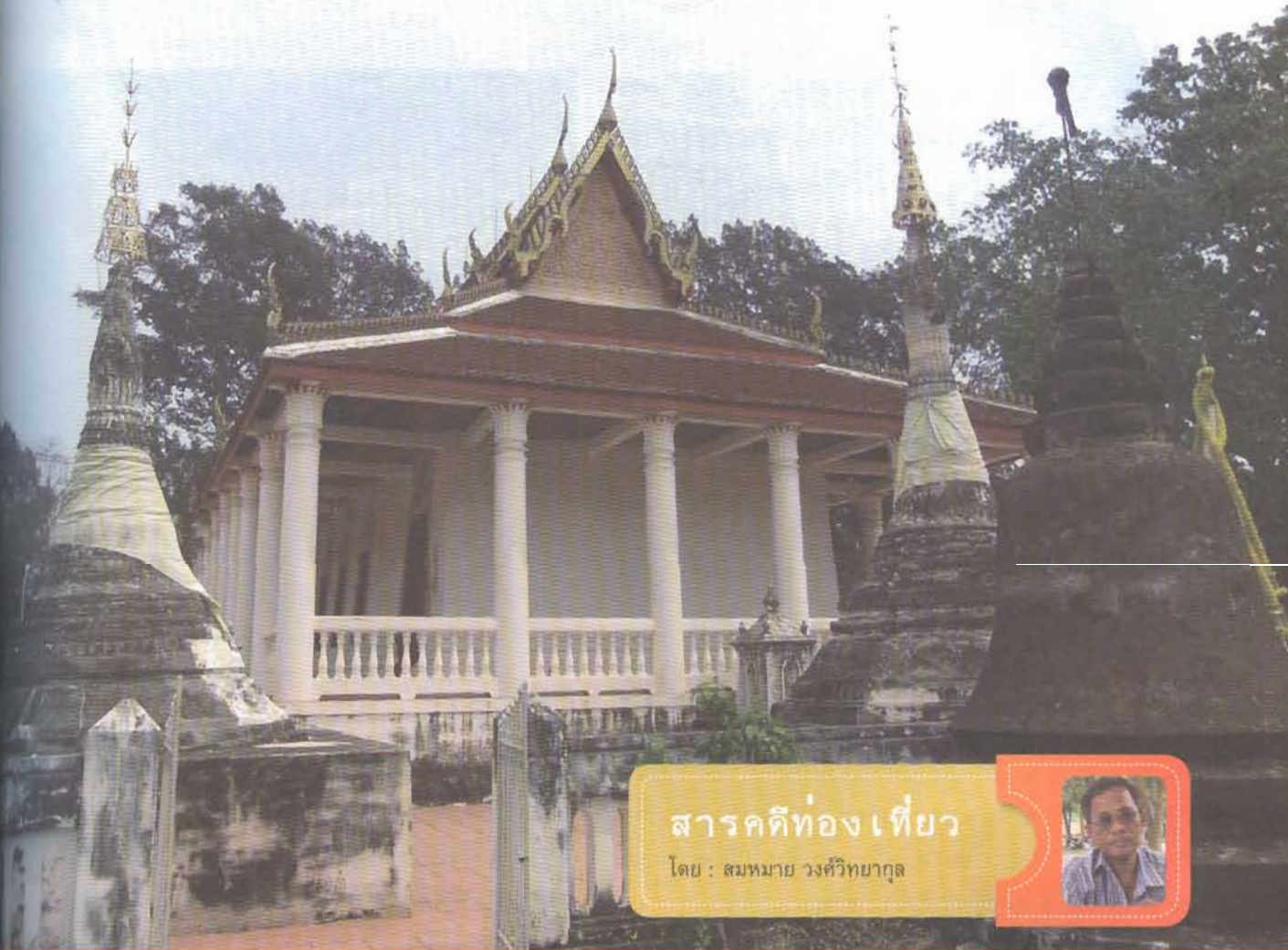

สารคดีท่องเที่ยว

โดย : สมหมาย วงศ์วิทยากุล

เมืองโอ่งมังกร...ดินแดนโบราณคดีและร่องรอยประวัติศาสตร์

ตอนที่ 4 ตามหาคนสวยเมืองโพธารามไปวัดคงคาราม

คนมอญ เป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งในจำนวน 8 ชชาติพันธุ์ ในจังหวัดราชบุรี ที่กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอต่างๆ ซึ่งมีไทยพื้นถิ่นไทยจีน ไทยยวน ไทยโยนก ไทยกะเหรี่ยงและลาวโซ่ง

คนมอญอพยพเข้ามาในเมืองไทยตั้งแต่ยังเป็น **"เมืองสยาม"** เมื่อประมาณ 200 ปีกว่ามาแล้ว หลบหนีจากประเทศมอญเข้ามาตั้งแต่สมัยชาติมอญเสียประเทศให้พม่า ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาตั้งถิ่นฐานแบบหลบๆ ซ่อนๆ อยู่แถบอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีในปัจจุบัน ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีต่อมา เมื่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ในเมืองไทยได้โดยเปิดเผย

ต่อมาคนมอญบางกลุ่มได้อพยพมาตามลุ่มน้ำแม่กลอง แล้วมาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำบริเวณบ้านโป่งและโพธาราม

บริเวณ **"วัดคงคาราม"** เป็นชุมชนใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นและบนแผ่นดินบริเวณวัดคงคารามนั่นเอง ชนชาติมอญได้ทิ้งมรดกทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีไว้ให้ลูกหลานได้ภาคภูมิใจ ซึ่งผมกับเพื่อน และอาจารย์ประวิทย์ กำลังจะไปสัมผัสด้วยกัน หลังจากเที่ยวชมภูมิทัศน์ในตลาดเมืองโพธารามกันแล้ว เป้าหมายคือวัดคงคารามซึ่งเป็นวัดมอญโบราณมรดกล้ำค่าของคนโพธาราม

เราตั้งต้นจากถนนโพธารามหน้าตลาดมุ่งไปทางทิศเหนือ แวะชมชุมชนบ้านเก่าเรือนไม้สัก และวัดไทรอารีรักษ์กันก่อน จึงเดินทางต่อไปยังพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลคลองคต ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากตลาดล่างมากนัก ขับรถไปไม่เกิน 20 นาทีก็ถึงที่หมาย... **"วัดคงคาราม"** แหล่งศิลปะวัฒนธรรมมอญ สมบัติล้ำค่าของคนโพธาราม ผมจะไปชมความงามของเรือนไทยศิลปะมอญ ความวิจิตรของจิตรกรรมฝาผนัง และตามหาคนสวยเมืองโพธารามแถวๆ นั้นดูเป็นขวัญตาสักคน

บรรยากาศภายในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ห้องแสดงพระพุทธรูปสมัยต่าง

ผมมองผ่านกระจกรดด้านหน้าขณะที่รถเคลื่อนช้าๆ เข้าประตูวัดบอกได้ว่า เป็นวัดที่มีบริเวณกว้างขวางเหมือน วัดในต่างจังหวัดทั่วๆ ไปแต่มีจุดเด่นอยู่ที่พระอุโบสถ ศาลา อาคารต่างๆ ภายในวัด เป็นแบบไทยๆ เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะกุฏิสงฆ์ทุกอาคาร เป็นอาคารไม้ทรงเรือนไทยใต้ถุนสูง มีลวดลายสวยงาม โดยเฉพาะเรือนไทย 7 ห้อง ซึ่งเป็น กุฏิสงฆ์ และเรือนไทย 9 ห้อง ซึ่งจัดเป็น “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดคงคาราม” บรรยากาศภายในวัดร่มรื่นด้วยไม้ยืนต้นใหญ่ๆ และไม้ประดับซึ่งถูกออกแบบจัดวางไว้อย่างมีศิลป์

รถเบนซ์สีฟ้าข้างจอดบริเวณบ้านเรือนไทย 7 ห้องที่มี หลังคาทรงไทยโบราณ ฝาฉลุปักไม้สัก ลวดลายสวยงาม ผม มุ่งมองด้วยความชื่นชมในภูมิปัญญาของบรรพชนผู้รังสรรค์ ก่อนจะเดินตามหลวงพ่อนูวัตร พระภิกษุผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ และทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยี่ยมชม โบราณวัตถุภายในวัด

“วัดคงคารามนี้ เป็นวัดมอญโบราณของชุมชนชาวไทย เชื้อสายมอญ สร้างมาตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด” หลวงพ่อนูวัตรบอกเมื่อพวกเราไปถึงหน้าพิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านซึ่งเป็นอาคารทรงเรือนไทยโบราณหลังใหญ่มาก

“ก่อนจะขึ้นไปชมพิพิธภัณฑ์ ขอเล่าประวัติวัดเพื่อ ความเข้าใจที่ถูกต้องก่อน เอาเพียงย่อๆ แล้วกันนะโยม” เราสามคนพนมมือไหว้แสดงความเคารพและเห็นด้วย อาจารย์ประวิทย์เปล่งเสียง “ขอบพระคุณครับท่าน” เสียงดัง ฟังชัดด้วย

ความสัมพันธ์ของมอญกับไทยเริ่มมีความสัมพันธ์ กันมานานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย หลังจากไทย เสียกรุงครั้งที่ 2 ให้พม่าแล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินกอบกู้ เกราชกลับคืนมาได้ภายใน 7 เดือน และตั้งกรุงธนบุรีขึ้น การมีชัยชนะของไทย ความทราบถึงหัวหน้ามอญที่หนีพม่า มาจากการเสียเมืองให้แก่พม่า ได้อพยพมาพร้อมพวกพ้อง ประมาณ 1,000 ครอบครัว โดยหนีมาทางด่านเจดีย์ 3 องค์ เพื่อมาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร แต่เป็นเวลาเดียวกับที่ กรุงธนบุรีเกิดจลาจลจะเปลี่ยนแผ่นดิน พวกมอญอพยพจึง พักพลที่เมืองไทรโยค กาญจนบุรี ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมบรม กษัตริย์ราชวงศ์จักรี เจ้านายมอญซึ่งมารับราชการอยู่ใน พระราชวังได้กราบทูลเรื่องมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรม โพธิสมภาร สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงดำริเห็นว่า มอญเป็นศัตรูกับพม่าเหมือนไทย จึงทรงอนุญาตให้พักพิงอยู่ ในเขตแดนไทยได้ และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ เจ้าเมืองมอญ เมาะลำเลิง 7 คน เป็นนายด่านป้องกันศึกพม่า 7 หัวเมือง เมืองด่านทั้ง 7 เมืองมี เมืองไทรโยค เมืองท่าขนุน เมืองท่า กระดาน เมืองท่าตะกั่ว เมืองลุ่มลุ่มสิงห์ และเมืองทองผาภูมิ เรียกเจ้าเมืองทั้ง 7 ว่า “เจียะเดิงฮะเปาะ” เจ้าเมืองทั้ง 7 นั้น เป็นญาติพี่น้องกันทั้งหมด และต่อมาไปหาพวกอพยพมาเพิ่ม อีกประมาณ 5,000 ครอบครัว ทำให้ที่อยู่คับแคบอัดขัดสน ในการทำมาหากิน ต้องอพยพไปอยู่ที่อื่นๆ ด้วย

โลงศพมอญ ลายดอกพุดตาน

ตู้ใส่หนังสือมอญ

หม้อม้า ศิลปะมอญลายพวงมาลัย
และลายบัวคว่ำ

ภาชนะลายจีน

ส่วนมอญที่ไทรโยค พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเป็นภูเขา มีที่ราบน้อย มีที่ทำกินไม่เพียงพอจึงต้องไปหารัษกาลที่ 1 ทรงช่วยเหลือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จักรพรรดิองค์ที่ 1 ให้หาที่ตั้งถิ่นฐานทำมาหากินกันเองตามลุ่มน้ำแม่กลอง พวกมอญไทรโยคจึงอพยพลงมา เห็นว่า ช่วงพื้นที่ๆ เหมาะแก่การเพาะปลูกและตั้งถิ่นฐาน คือ เขตอำเภอบ้านโป่ง ถึงอำเภอโพธาราม ซึ่งพระยามอญทั้ง 7 ก็อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หน้าหมู่บ้านวัดคงคารามพร้อมทั้งไปอพยพพวกลงมาเพิ่มมากขึ้นๆ และชาวมอญอพยพที่นั่นนับถือศาสนาพุทธ ครั้นครัดมาก เมื่อมาตั้งรกรากทำมาหากินกันสุขสบายแล้ว พระยามอญทั้ง 7 จึงชักชวนสมัครพรรคพวกมาร่วมกันช่วยสร้างวัดขึ้นในชุมชนเรียกว่า **“เกียไต้”** หรือ **“เกียไต้”** หรือ วัดกลาง (วัดทรัพย์กลาง)

ฝาห้องและซามหน้าห้องที่ไม่มีค้ำ

คนสายเมืองโพธาราม

มอญภายในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

สมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาบำเพ็ญกุศลลงขันหลวงที่วัดนี้ 2-3 ครั้ง และพระราชทานนามวัดใหม่ว่า **“วัดคงคาราม”**

ฟังพระวิทยากรบรรยายจบพวกเรา ก็เดินตามหลังท่าน ขึ้นไปบนกุฏิทรงเรือนไทย 9 ห้อง ซึ่งภายในแบ่งเป็นห้องๆ เป็นวงกลม ตรงกลางกุฏิเป็นซันเปลือยโล่งทุกห้องมีซันยื่นออกมา ทุกห้องบานประตูหน้าต่าง และช่องลมมีการแกะสลักลวดลายสวยงามมีลายดอกพุดตานและลายอะไรอีกไม่รู้ จักชื่อ แต่รู้สึกได้ว่าสวยงาม

“วัดนี้เป็นวัดมหานิกายฝ่ายรามัญอายุกว่า 200 ปี เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมมอญและโบราณวัตถุเก่าแก่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เมื่อ พ.ศ. 2543 กุฏิเรือนไทย 9 ห้องนี้สร้างสมัยกรุงธนบุรี ทำเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านรวบรวมวัตถุเก่าแก่ซึ่งเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา เปิดให้เข้าชมทุกวันตั้งแต่ 9 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็นทุกวัน” หลวงพี่พูดเสียงราบเรียบในท่าที่แสดงความจริงจังต่อหน้าที่ จนผมเริ่มเกิดความเกรงใจ เลยนินมัตท่านให้ไปพักผ่อนปล่อยให้พวกเราเดินชมกันเอง จะเหมาะกว่าซึ่งท่านไม่ขัดข้อง

พวกเราเดินชมภายในแต่ละห้องตั้งวางวัตถุโบราณที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและพระพุทธรูปสมัยต่างๆ หลายปาง ที่เด่นๆ มี โลงมอญ ลายดอกพุดตาน เครื่องปั้นดินเผาสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ หม้อม้า ศิลปะมอญลายพวงมาลัย และลายบัวคว่ำ และสิ่งของเครื่องใช้ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ และรูปเคารพบรรพบุรุษ (พระเจ้าแผ่นดินมอญ) ที่ริมประตูทางขึ้นขวามือ

ถ้วยครุฑแบบต่าง ๆ

สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ นอกจากจะแสดงไว้ในห้องบน
กุฏิแล้วที่ได้ถนอมรักษาไว้ที่ 9 ห้องที่รูปทรงงดงามด้วยศิลปะ
ไทยฝีมือมอญ ยังมีแสดงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ประจำวันใน
ห้องชั้นอีกมากมาย แต่ส่วนมากจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการ
ประกอบอาชีพกสิกรรมและอุปกรณ์หาอาหารทั้งสัตว์น้ำ
และสัตว์บก

ออกจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หลวงพ่อนุวัตรชี้ชวนให้ไป
ชมศาลาการเปรียญเก่าแก่สมัยเดียวกับกุฏิเรือนไทย 9 ห้อง
มีลวดลายหลังคา ประติมากรรมหน้าต่างแกะสลักลวดลายสวยงาม
มาก โดยเฉพาะลวดลายแม่พระธรณีบิดมวยผมสวยงาม
มาก หลวงพ่อบอกว่าชาวบ้านวัดคงคารามเชื่อว่าสวยที่สุดใน
ประเทศไทยเลยละ

เครื่องมือในการทำนา

สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน

เกวียน

พวกเราอยู่บนศาลาการเปรียญไม่นานก็เคลื่อนพลไป
ยังสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของวัดคงคาราม คือ พระอุโบสถ
พระอุโบสถวัดคงคาราม ลักษณะงามแบบศิลปะไทย
สถาปัตยกรรมเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนยกพื้นสูง มีบันไดขึ้น
ด้านหน้า มีระเบียงทางเดินโดยรอบมีเสารับรองโครงสร้างหลังคา
บานประตูจำหลักลายงดงาม เป็นลายดอกพุดตานใบเทศ
หน้าต่างและฝาผนังเป็นภาพจิตรกรรม เป็นภาพจิตรกรรม
ฝีมือละเอียดอ่อน ภาพแต่ละภาพสวยงามเหมือนจริง เขียนขึ้น
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นภาพพุทธประวัติตอนต่างๆ
ที่หาดูยาก เช่น ภาพมโหสถชาดก ภูริทัตชาดก จุลปทุมชาดก
เดิมชาดก มารผจญ พระเวสสันดรชาดกและพุทธประวัติ.

จุลปทุมชาดก

ภายในกำแพงแก้วรอบๆ พระอุโบสถมีเจดีย์ทรงรามัญ
7 องค์มีความหมายเป็นตัวแทนของพระยามอญทั้ง 7 ซึ่งเป็น
บรรพบุรุษของชาวไทยรามัญราชบุรี คือ พระนิโครธากิโค
(เจ้าเมืองไทรโยค) พระชินชนดิษฐ์บุตติ (เจ้าเมืองท่าตะกั่ว)
พระปณชนดิษฐ์บุตติ (เจ้าเมืองท่าขนุน) พระพลดิษฐ์บุตติ
(เจ้าเมืองท่ากระดาน) พระนินชนดิษฐ์บุตติ (เจ้าเมืองลุ่มลุ่ม)
พระเสถภูมิบุตติ (เจ้าเมืองทองผาภูมิ) และพระสมิงสิงคบุรีนทร์
(เจ้าเมืองสิงห์)

“บริเวณหมู่บ้านในตำบลตากคตนี้ส่วนมากมีเชื้อสายมอญ
และยังรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมกันอยู่ และ
ที่วัดคงคารามนี้ ก็เป็นศูนย์รวมของคนมอญในการประกอบ
กิจพิธีการแบบมอญมาตลอด ในวันสงกรานต์ทุกปีจะมี
การทำบุญตักบาตร รดน้ำผู้ใหญ่และสงฆ์พระสงฆ์แบบ
ประเพณีมอญกันที่นี่ เพราะเป็นวัดที่ชาวมอญช่วยกันสร้าง
ขึ้นมา” หลวงพี่กล่าวด้วยแววตาและสีหน้าแสดงออกถึง
ความภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ได้สร้างสรรค์ให้
คนรุ่นหลังได้สืบสานความเป็นชาติพันธุ์มอญมาจนปัจจุบันนี้

สำหรับผมเองขอสารภาพว่า มาโพธารามครั้งนี้ได้รู้ได้
เห็นสิ่งดีงามจากความมีเมตตา กรุณา และการเอื้อเฟื้อเจือจุน
แก่กันและกันของบรรพชนต่างชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมแผ่นดิน
เดียวกันอย่างมีความสุขแล้ว คุ่มค่ากับการเดินทาง การใช้
เวลาในการท่องเที่ยว และ ณ ที่นี้เอง ผมได้พบเธอคนสวย
เมืองโพธารามแล้ว...เธอเป็นคนสวยในมโนของผมหวังเธอ
มีภาพลักษณ์ที่ตรงกับวาทีปราชญ์ที่ผมท่องบ่นอยู่เสมอๆ ว่า

“คนจะงาม งามน้ำใจไซ้ใบหน้า

คนจะสวย สวยจรรยาไซ้ตาหวาน

คนจะแก่ แก่ความรู้ไซ้ข้อมานาน

คนจะรวย รวยศีลทานไซ้บ้านโต”

